

Usnesení publikována ve Sbírce nálezů a usnesení: přípustnost ústavní stížnosti, odpovědnost státu za újmu a vady plné moci pro řízení před Ústavním soudem

4.6.2024 - Kamila Abbasi | Ústavní soud ČR

Hned tři usnesení budou publikována ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu za první čtvrtletí letošního roku. Jde o jedno usnesení pléna a dvě usnesení „malých“ senátů vydaných v tomto období. Publikace nálezů ve Sbírce je automatická. Oproti tomu publikace usnesení je spíše výjimečná a hlasuje o ní plénium - tedy sbor všech soudkyň a soudců Ústavního soudu. Schválená rozhodnutí se týkají problematiky udělení plné moci pro zastupování před Ústavním soudem, náhrady podle zákona o odpovědnosti státu za škodu za nezákonná rozhodnutí v opatrovnických věcech a nepřipustnosti ústavní stížnosti v situaci, kdy stěžovatel nesoulad s unijním právem nenamítal před obecnými soudy.

Usnesení třetího senátu **III. ÚS 3293/23** (soudkyně zpravodajka Daniela Zemanová) se týkalo posuzování procesních předpokladů řízení před Ústavním soudem. Podle dřívější rozhodovací praxe totiž Ústavní soud vyžadoval ve všech případech odstranění vad plné moci, která byla udělena právnímu zástupci ještě před vydáním napadeného rozhodnutí.

Podle usnesení třetího senátu z obsahu plné moci nesmí vyplývat žádná pochybnost o tom, že je zástupce účastníka oprávněn zastupovat v řízení před Ústavním soudem. Není však vyloučeno, aby plná moc byla udělena ještě před vydáním napadeného rozhodnutí či jiného zásahu veřejné moci, proti kterému ústavní stížnost směřuje (tj. před okamžikem, kdy de iure vznikne právo k podání ústavní stížnosti). Jinými slovy, i taková plná moc může být v souladu s procesními předpoklady pro věcné posouzení ústavní stížnosti.

V usnesení prvního senátu **I. ÚS 399/24** (soudkyně zpravodajka Veronika Křestanová) se stěžovatelé domáhali náhrady újmy podle zákona o odpovědnosti státu za škodu z titulu nezákonných rozhodnutí vydaných v opatrovnickém řízení. Újma jim měla vzniknout zásahem do rodinného života otce a synů a vzájemného práva na rodičovskou péči a výchovu.

Ústavní soud stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněný návrh. Přitom však vyslovil některé podstatné závěry pro budoucí rozhodovací praxi.

První senát jednak připomněl, že smyslem ústavní stížnosti v opatrovnických věcech není primárně to, aby účastníci dosáhli - skrze zrušení soudního rozhodnutí (či skrze akademický výrok) - otevření cesty k finančnímu odškodnění za nezákonné rozhodnutí.

Současně ale podle Ústavního soudu - na rozdíl od právního názoru Nejvyššího soudu - stát může odpovídat za škodu způsobenou nařízeným předběžným opatřením (a to i tehdy, je-li nařízeno na návrh), pokud rozhodnutí, kterým bylo předběžné opatření nařízeno, bude mít povahu rozhodnutí nezákonného.

Půjde o případy, kdy vykonatelné soudní rozhodnutí, kterým bylo nařízeno předběžné opatření, je následně změněno (odvolacím soudem) nebo zrušeno (odvolacím soudem, či Ústavním soudem),

popř. kdy bude jeho nezákonnost jen určena, jak předpokládá § 220a občanského soudního řádu, nebo vyslovena akademickým výrokem Ústavního soudu. Stát v těchto případech bude odpovídat za újmu podle zákona o odpovědnosti státu za škodu z titulu nezákonného rozhodnutí. Bude-li předběžné opatření nařízeno zákonným rozhodnutím, tzn. rozhodnutím, které nabude právní moci a nebude pak ani zrušeno na základě ústavní stížnosti (ani nebude určena jeho nezákonnost), bude za újmu odpovídat navrhovatel.

Ústavní soud se tak usnesením prvního senátu schváleného plénem k publikaci ve Sbírce vyslovil proti výkladu § 77a občanského soudního řádu ze strany obecných soudů. Ty totiž odpovědnost navrhovatele podle § 77a o.s.ř. dosud vykládaly rozšiřujícím způsobem – a to tak, že by navrhovatel odpovídal i za nezákonnost způsobenou státem (soudem).

V usnesení **Pl. ÚS 3/24** plénem Ústavního soudu (soudce zpravodaj Zdeněk Kühn) odmítlo stížnost stěžovatele proti usnesení vlády, kterým nebyl přijat návrh na jeho jmenování předsedou Úřadu pro přístup k dopravní infrastruktuře. Stěžovatel stížnost spojil s návrhem na zrušení zákona č. 464/2023 Sb., kterým se mění a ruší některé zákony v souvislosti se zrušením Úřadu pro přístup k dopravní infrastruktuře.

V roce 2017 vznikl Úřad pro přístup k dopravní infrastruktuře, který byl ústředním orgánem státní správy. Úřad bděl nad hospodářskou soutěží v oblasti železniční dopravy. Existenci tohoto typu úřadu předvídá unijní právo. Prvním předsedou úřadu byl stěžovatel. Později uspěl ve výběrovém řízení, avšak opětovně (po soudním sporu) nebyl jmenován. Ke dni 1. 1. 2024 byl nakonec Úřad pro přístup k dopravní infrastruktuře zrušen napadeným zákonem č. 464/2023 Sb. a jeho působnost přešla na Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS).

V ústavní stížnosti stěžovatel mimo jiné namítal, že napadený zákon č. 464/2023 Sb. založil rozpor s unijním právem. Podle směrnice 2012/34/EU musí členské státy zřídit samostatný a nezávislý vnitrostátní regulační subjekt pro železniční odvětví. Musí tedy být zajištěna jeho personální, organizační a funkční nezávislost. Zrušení Úřadu pro přístup k dopravní infrastruktuře a přesunutí jeho kompetencí pod ÚOHS je proto z pohledu práva EU problematické. Podle stěžovatele jen Ústavní soud může účinně posoudit soulad vnitrostátního zákona s unijním právem.

Plénem Ústavního soudu v odmítavém usnesení zdůraznilo, že ústavní stížnost je subsidiárním prostředkem ochrany základních práv a svobod. Posouzení souladu vnitrostátního práva s právem Evropské unie nemůže náležet jedinému orgánu soudní moci, jak se domnívá stěžovatel – naopak náleží všem obecným soudům. Namítá-li stěžovatel v ústavní stížnosti nesoulad české právní úpravy s úpravou unijní, musí se nejprve obrátit na obecné soudy, jinak bude jeho ústavní stížnost nepřijatelná. Právě to byl i případ stěžovatele v této kauze, jehož stížnost plénem odmítlo pro nepřijatelnost.

<https://www.usoud.cz/aktualne/usneseni-publikovana-ve-sbirce-nalezu-a-usneseni-pripustnost-ustavni-stiznosti-odpovednost-statu-za-ujmu-a-vady-plne-moci-pro-rizeni-pred-ustavnim-soudem>